ԹՈՒՂԹ ԱՌ

ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՍ

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՍ

Հռոմէացիս նամակը, Պօղոս առաբեալի հասկացողութիւնն է Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանին: Անոր մէջ կը տեսնենք մարդու մեղանչականութիւնը, որ մարդկային կերպով չէր կրնար սրբագործուիլ ու ներման արժանանալ: Պօղոս, որպէս հեղինակը Թուղթ առ Հռոմայեցիս, երբեմ վէճի առարկայ չէ եղած: Առաջին դարու եկեղեցական հայրերը ընդունած էին զայն որպէս Պօղոս առաբեալի հարազատ նամակը, ու երկրորդ դարու եպիսկոպոսներն ալ մէջբերումներ ըրած են անկէ, որպէս Պօղոսի նամակը:

Պօղոս առաբեալի դրդապատճառը Թուղթ առ Հռոմայեցիս:

Պօղոս առաբեալ իր երրորդ Աւետարանչական առաբելութիւնը վերջացուցած էր Կորնթոս քաղաքի բարոզութեամբ, որմէ յետոյ կը մտածէր ճամբորդել դէպի Հռոմ ու այդտեղէն ուղեւորիլ դէպի Սպանիա: Պօղոս իմացած էր Հռոմի եկեղեցւոյ մասին Կորնթոսի մէջ բնակող «Ակիւղաս անունով հրեայէ մը, ծագումով Պոնտացի, որ իր կնոջ՝ Պրիսկիղայի հետ նոր եկած էր Իտալիայէն, համաձայն Կղօդէոս կայսրին այն հրամանին, որ բոլոր Հրեաները հեռանան Հռոմէն»--Գործք ԺԸ. 1-2:

Սակայն մինչ այդ, Պօղոս հանգանակութիւն ըրած էր Երուսաղէմի քրիստոնեաներուն համար, ու կը փափաքէր անձամբ տանիլ հաւաքուած նուիրատուութիւնները:

Ուստի, փոխանակ գործադրելու իր ճամբորդութիւնը դէպի Հռոմ, ան կը գրէ Թուղթ առ Հռոմայեցիսը: Սոյն թուղթով ան կը ջանայ ցոյց տալ Յիսուս Քրիստոսի հաւատքով իրագործուած արդարութիւնը, որ ոչ յոյն իմաստասիրութեամբ է ու ոչ ալ Մովսէսի Օրէնքով: Այլ՝ Քրիստոսով:

Պօղոս առաբեալի աւետարանչական կեդրոնական վկայութիւնն է. «Որովհետեւ ամօթ չեմ համարեր քարոզել Աւետարանը, քանի որ ան Աստուծոյ զօրութիւնն է՝ ի փրկութիւն բոլոր հաւատացեալներուն»-- Ա. 16

Առաջին գլուխ 18 համարէն մինչեւ 2-րդ. գլուխ 16 համարներու մէջ Պօղոս կը բացատրէ ու կը վերլուծէ հեթանոսներու անհաւատութիւնն ու անոնց բարոյական մեղքին ու այլասերումին հետեւանքները:

Երկրորդ գլուխ 17-րդ համարէն մինչեւ 29-րդ համար, Պօղոս առաբեալ, այս անգամ, կը բացատրէ հրեաներո՛ւ մեղանչումը, ամբարտաւանութիւնը և ազգային առանձնաշնորհեալ ըլլալու խաբուսիկ մտայնութիւնը:

1. Այսպէսով ան ցոյց կու տայ, այս նամակին մէջ, համա՛յն մարդկութեան մեղանչումն ու կարիքը փրկուելու, որուն միակ միջոցը հաւատա՛լ է Աստուծոյ սիրայօժար ներումին:

2. Թուղթ առ Հռոմայեցիս, Աստուծոյ արդարադատութեան ամենականոնաւոր դասաւորուած բացատրութիւնն է Պօղոս առաքեալին:

Ուրիշ զանազան նամակներու մէջ թէպէտ ան կը բացատրէ Աստուծոյ արդարութիւնն ու առ Աստուած հաւատքը, սակայն Հռոմայեցիս նամակին մէջ ունինք խտացեալ համայնապատկերը թէ՛ առ Աստուած հաւատքի և թէ՛ Անոր արդարադատութեան:

ԳԼՈՒԽ Բ.

1. Աստուծոյ Արդարադատութիւնը հրեաները չէին հասկցած, թէ Աստուած ի՛նչ ձեւով կ՛ուզէր արդարացնել մարդը: Հրեաները կառչած էին իրենց Օրէնքի պահպանութեան արդարանալու ճեւին (թլփատութեամբ և արջառներ զոհելով), փոխանակ ընդունելու Աստուծո՛յ արդարութեան ուղին՝ Քրիստոսի ֆաւչարար Ս.Խաչելութիւնը: Մինչդեռ Քրիստոսով Օրէնքը իր Վախճանին հասած էր և միայն Քրիստոսի հաւատացողը պիտի արդարանար»--Հռոմ.ժ.2-4:

Անառակ որդին մեղքերու թողութիւն ստացաւ, որովհետեւ հաւա՛տք ունէր հօրը սիրոյն, հայրն ալ հաւատք ունէր, որ իր որդիին ունեցած հաւա՛տքը՝ ի՛ր սիրոյն վրայ: Հօր և որդւոյն իրարու վրայ ունեցած հաւատքը արդարացուցիչ սեպուեցաւ հաշտութեան. "Մարդ հաւատքով կ՛արդարանայ"--Հռոմ. Գ. 28:

«Ոչ մէկ մարմնաւոր էակ պիտի արդարացուի
Օրէնքի գործերով»--Գաղ. Բ. 16:

Որովհետեւ Հին Կտակարանի մէջ բարեբաստութիւնը արդարութեան հատուցումն է:

1. Աստուծոյ հաճոյ եղողները կը վարձատրուին, ու նիւթապէս կ՛օրհնուին:

2. Հարուստ ըլլալը արդար ըլլալու նշան էր:

2. Ինչո՞ւ Աստուծոյ արդարութիւնը:

Որովհետեւ առանց արդարութեան ոչ մարդկային սէրը կատարեալ է, ոչ հաւատքը անեղծ, ոչ գութը անկեղծ, ոչ բարեկամութիւնը վստահելի ու ոչ խօսքն ու խոստումը հաւատալի: Մարդկային անկախութեան, անձնիշխանութեան վսեմագոյն իտէալներուն համապատասխանող զգացումը արդարութիւնն է:

Արդարութիւնը կը թափանցէ հասարակութեան բոլոր ոլորտները և ամենաբարձր կատարելութեան կը հասնի Աստուծոյ Թագաւորութեան մէջ: Ցաւելեալ ըլլալով, Արդարութիւնն ու ճշմարտութիւնը կը պահանջեն յարատեւ, հետեւողական և համադրուած աշխատանք:

Աստուած խաղալիք չէ՛ որ մեր ուզած ձեւով Իր արդարութիւնը կամ փրկագործութիւնը ապացուցանէ: Դիւանագէտներու համար, արդարութիւնը շատ հասարակ բառ մըն է և խորհըր-

դանիշ՝ չարաշահութեան և խաբէութեան:

Աստուծոյ արդարադատութիւնը կը կոչուի այն արարքը, որով Աստուած մարդոց մեղքերուն և յանցանքներու պատժապարտութիւնը կը ջնջէ: Ան կ՛ըսէ, ինձի.

«Որդեակ Իս մեղքերդ ներուած են», այսինքն ջնջուած:

Քրիստոնէութիւնը կառուցուած է Յիսուս Քրիստոսի զոհաբերութեան խորհուրդին վրայ: Պօղոս առաքեալ կ՛ըսէ.

«Հրեաներ նշան կ՛ուզեն, Յոյները իմաստութիւն կը փնտռեն, իսկ մենք կը քարոզենք Խաչեալ Քրիստոսը որ գայթակղութիւն է հրեաներուն և յիմարութիւն՝ հեթանոսներուն համար. թէպէտ նոյն այդ հրեաներէն ու յոյներէն կանչուածներուն և դարձի եկածներուն համար՝ անիկայ Քրիստոսն է, Աստուծոյ զօրութիւնը և իմաստութիւնը»--Ա Կորն. Ա. 23-24:

«Աստուած էր որ Քրիստոսով աշխարհը հաշտեցուց Իրեն հետ և անյիշաչար գտնուելով մարդոց մեղքերուն հանդէպ».

Յիսուսի զոհաբերումը ոչ թէ միայն խաչելութիւնն էր Գողգոթայի վրայ, այլ Անոր ամբողջական ապրումը երկրի վրայ դարձաւ քաւութեան զոհագործումը--Բ. Կորնթ. Ե. 18-19:

Արդարութիւնը արտացոլումն է տիեզերական Հոգիին:

Արդարութիւնը մարդկային խղճին ամենաստուրբ զգացումն է:

3. Ճշմարիտ Թլփատութիւնը:

Անտիոգոս Եպիփանէս 170 Ք.Ա. թուականին գրաւեց Երուսաղէմ քաղաքը և աւար տարաւ Տաճարի բոլոր անօթները: Տաճարը ողիմպիական Զեւսի նուիրեց, Թլփատութիւնը և շաբաթը արգիլեց:

Հրեաներուն համար, Թլփատութիւնը՝ իրենց 613 Հին Կտ. օրէնքներուն ամենակարեւոր պատուիրանն է: Աստուծոյ և իրենց հետ ունեցած ազգային ուխտին արտաքին նշանը:

Յիսուս Քրիստոսի Մարդեղութեան կեդրոնական առաքելութիւնը արտայայտել ու զատորոշել էր, շիտակը՝ սխալէն, ճշմարիտը՝ կեղծէն և առաքինութիւնը՝ երեւոյթէն:

1. Յոյներուն համար աստուածութիւնը՝ բանականութիւնն ու տրամաբանութիւնն էր--իմաստասիրութիւնը:

2. Հրեաներուն համար Աստուածագիտութիւնը՝ Մովսէսի Օրէնքն էր:

3. Քրիստոնեաներուն համար, Քրիստոսի Աւետարանը կը ներկայացնէ զԱստուած, որպէս սիրող, ողորմած ու ներող Երկնաւոր Հա՛յր:

Պօղոս առաքեալ, իր Հռոմայեցւոց նամակով, կը ջանայ բացատրել վերոյիշեալ աստուածայայտ իրողութիւնները:

ԳԼՈՒԽ Գ.

4. «Միթէ անիրա՞ւ է Աստուած, որ բարկութիւն կը թափէ»--Գ. 5:

Պօղոս առաքեալ, որպէսզի իր ըրած հարցումը սխալ չհասկցուի, կ՛ըսէ. «Որպէս մարդ կը խօսիմ»: Անձի մը հոգեկան-իմացական սխալ վերաբերմունքը իր կատարած արարքին ու անոր հետեւանքին մեղքն է, ու ո՛չ յանցանքի փոխարէն պարտադրուած զրկանք կամ աստուածային պատուհաս: Խղճի խայթը առաջին պատիժն է ինքնին: Հին Կտակարանը գործ ունի յանցանքի և պատիժի հետ, «Ատամն ընդ ատաման» նշանաբանով: Հին Կտ.-ի օրէնքով եթէ հասարակութիւնը չպատժէ՛ յանձգաւորը, Աստուած պիտի պատժէ հանրութիւնը:

Հեթանոսներու կրօնական ըմբռնումը, որ Հերոդոտոս պատմահայրը կը նկարագրէ, տոգորուած էր աստուածներու վրէժխնդրութեան գաղափարներով, որ կը յառուցանէ ու կը պատժէ մեղաւորները: Իսկ Նոր Կտակարանը՝ Յիսուսի Աւետարանը գործ ունի հոգւոյ մեղքին հետ, որ կը մաքրէ ու կը ջնջէ սիրով:

Աբա Կիւնտիւզ՝ չարաչար կործանելէ ետք իր աչքին տեսածը՝ կը մաղթէ որ աշխարհ...հիանայ թէ "Թուրքը" անցեր է այդ տեղէն, մինչ Ս.Գրիգոր Նարեկացին՝ Աստուծմէ կը խնդրէ, որ փոխանակ պատժելու ու ոչնչացնելու իր թշնամիները, թող Ան բարեփոխէ զանոնք...: Յանցանքի հանդէպ դատական ներողամտութիւնը նորութիւն մըն է մարդկային հոգեկան մտածողութեան, որ սկսաւ Քուէքըրներու շարժումով 19-րդ և 20-րդ դարուն:

Վերոյիշեալ ներհայեցողութեան էական պատճառը, Յիսուս Քրիստոսի աստուածայայտ գթութեան և ողորմութեան ճշմարի՛տ արտայայտութիւնն է Աւետարանին ու Անոր ապրումին մէջ:

Ադամ իր անհնազանդութեան որպէս հետեւանք կը մեռնի, ո՛չ որպէս Աստուծոյ պատիժը: Մեղքին վարձքը մահ է, ո՛չ Աստուծոյ պատիժը: Աստուծոյ դատաստանը դիտուելու է ոչ որպէս պատիժ, այլ վարձատրութիւն: Եթէ դատարանը կը վախցնէ մեզ, այդ վախը մեր մեղանչումի՛ն վերագրելու ենք: Քրիստոնէութեան մէջ ընդհանուր կենցաղին մէջ իշխողը տակաւին հեթանոսութիւնն է՝ Քրիստոնէական դիմակի ներքեւ:

5. «Ամէնքն ալ խոտորեցան և բոլորն ալ անպէտ դարձան,. չկայ մէկը որ բարութիւն ընէ, ոչ ոք, ոչ իսկ մէկ հոգի»--Գ. 12:

Ի՞նչ պատահած է Պօղոս առաքեալին որ բոլոր մարդոց գէշ կողմը և ամէն ինչի ժխտական ուղղութիւնը կը տեսնէ: Կարդանք եղիա Մարգարէին յուսահատութիւնը.

«Եղիա հոն քարայրը մտաւ ու գիշերը հոն մնաց. և ահա Տիրոջը խօսքը անոր եղաւ՝ ըսելով.

"Ով Եղիա, հոս ի՞նչ բան ունիս: Ու անիկա ըսաւ, Զօրաց տէր Աստուծոյն համար մեծ նախանձաւորութիւն ունեցայ, քանզի Իսրայէլի որդիները քու ուխտդ թողուցին, քու սեղաններդ

փլցուցին ու բու մարգարէներդ սրով մեռցուցին. ու միայն ես մնացեր եմ, և իմ անձս ալ կը փնտռեն՝ որպէսզի զանիկա վերցընեն»--Գ. Թագաւորաց ԺԹ. 9-10:

Պօղոս առաբեալ եւս, նման Եղիա մարգարէին, ունեցաւ սրտաբեկ և բարոյալքուած մտայնութիւն երբ պտըտեցաւ Աթէնքի հրապարակները. Պօղոս հոգիով և թէ իմացականութեամբ փոխադրուած եղաւ Երուսաղէմ բաղաքի միաստուածութեան տաճարէն դէպի աշխարհի հզօրագոյն կռապաշտական մայրաքաղաքը՝ Աթէնք:

Աշխարհի այդ համամարդկային մայրաքաղաքին մէջ, ան դէմ յանդիման կու գայ իր պապենական կրօնքին ու մշակոյթին ճիշդ հակընդէմ մշակոյթի, բարոյականութեան ու հաւատալիքներուն:

Պօղոս սապէս կ՛արտայայտուի ու ցոյց կու տայ իր զգացումները, ըսելով.

Մինչ Պօղոս Աթէնքի մէջ կը սպասէր անոնց՝ (Տիմոթէոսի և Շիղայի) իր հոգին կը զայրանար ներսիդին, բանի որ կը տեսնէր բաղաքը կռապաշտութեան մէջ: Եւ ժողովարանին մէջ կը խօսէր հրեաներուն ու աստուածապաշտներուն, իսկ հրապարակներուն վրայ ալ ամէն օր՝ որո՛ւն որ կը հանդիպէր:

Եպիկուրեան և Ստոյիկեան փիլիսոփաներէն ոմանք կը հակաճառէին անոր դէմ. ոմանք ալ կ՛ըսէին. "Այս շաղակրատը ի՞նչ ըսել կ՛ուզէ": Իսկ ուրիշներ ալ թէ՛ "Օտարոտի աստուածութիւններու բարոզիչ ըլլալ կը թուի", բանի որ Պօղոս կ՛աւետարանէր Յիսուսը և յարութիւնը:--Գործք ԺԷ.16-18:

Հիմայ կարդանք գիտնալու համար թէ Աստուած ի՛նչ պատասխանեց Եղիա մարգարէին.

«Ու Եղիա մեղմ ու բարակ ձայնը լսածին պէս՝ իր վերարկուովը երեսը ծածկեց, ու ելաւ բարայրին բերանը կայնեցաւ. ու ահա անոր ձայն մը եկաւ ու ըսաւ... "Ես Իսրայէլէ եօթը հազար մարդ պահեցի, այսինքն բոլոր անոնք որ Բահաղի առջեւ ծունկ կրկնած չեն, ու զանիկա բերնով պագած չեն»--Գ. Թագ. ԺԹ. 13-18:

Մոռնալու չենք, որ մարգարէներն ու առաբեալներն ալ որպէս հողաշէն մարդ էակներ, կ՛ունենան իրենց անտրամադիր, շուարած ու երկմիտ պահերը: Օրինակ, Յովհաննէս Մկրտիչ տեսաւ Աղաւնակերպ Հոգին, լսեց Աստուածային Ձայնը ու մկրտեց Մարդեղացեալ Աստուածորդին, բայց երբ բանտի մէջ մինակ մնաց, ղրկեց իր երկու աշակերտները ու հարցուց Յիսուսի, ըսելով.

«Դո՞ւն ես ան՝ որ պիտի գար, թէ ուրիշի մը սպասենք»
--Մատթ. ԺԱ. 3:

Պօղոս առաբեալ եւս Աթէնքի մէջ ունեցաւ իր անտրամադիր և անորոշ հոգեկան վիճակը: Աթէնքի բաղաքացիները արտաւոր կերպով կռապաշտ, ամբարտաւան ու փառամոլ էին: Պօղոս փափաք ու ծրագիր ունէր երթալ Հռոմ, սակայն հանբանակուած դրամները պարտ էր տանիլ և յանձնել Երուսաղէմ հրեայ բրիստոնեաներուն:

Այս նեղ հոգեկան կացութեան մէջ, Աթէնք իր Ստոյիկեան և Եպիկուրեան բաղաբացիներով ու իմաստասէրներով ներկայացաւ Պօղոսի, որպէս անկարելի և անփրկագործելի մարդաշխարհ:

Ուստի ան կը գրէ Հռոմի Եկեղեցիին ըսելով.

«Ձկայ մէկը որ բարիբ ընէ, ոչ ոբ, ոչ իսկ մէկ հոգի»:

Միայն Հաւատով՝ Փրկութիւն ի Քրիստոս:

«Բայց այժմ առանց օրէնբին ալ յայտնուած է Աստուծոյ արդարութիւնը՝ օրէնբին և մարգարէներուն վկայութեամբը» --Գ. 21:

«Առանց Օրէնբի» բառերը, անօրէնութեամբ հասկցուելու չեն, այլ "Աստուծոյ արդարացնելու կե՛րպը կապ չունի Օրէնբին հետ":

Պատճառը, որովհետեւ Աստուած Ի՛նբն է Օրէնքը: Անոր բարի Կամքը ստեղծած է բոլոր երեւելի և աներեւոյթ գոյացութիւնները և իւրաքանչիւրը ունի իր իւրայատուկ օրէնքը և կերպը գոյատեւելու: Եթէ կայ բնական օրէնբ մը անբան գոյացութիւններուն, կա՛յ նաեւ բարոյական օրէնբ մը, որ կը հայի մեր (մարդկային) դիրբին՝ Աստուծոյ և մարդոց հանդէպ: Այդ օրէնբին կը հպատակի մարդ իր իմացականութեամբ և իր ողջախոհութեամբ:

Աղօթքը արտաբին օրէնբի և մեբենայութեան կերպարանբ ստանալու չէ:

Մարդկային կեանքը--հակադրուած կենդանականին--կը կենայ բարոյակա՛ն օրէնբի վրայ:

«Աստուած ցոյց տուաւ, թէ մարդիկը արդարացնելու
Իր կերպը կապ չունի Օրէնբին հետ»
«Ո՛չ թէ Աստուծոյ Օրէնբէն դուրս եկայ, այլ՝ Քրիստոսի
օրէնբին ենթարկուեցայ»--Ա. Կորնթ. Թ. 21:

Այն ինչ որ սովորութիւնը կը գովէ և օրէնքը կը թոյլատրէ, անհանդուրժելի կրնայ ըլլալ արդարութեան և ճշմարտութեան:

«Օրէնքը ոչ թէ իրողութիւններու բուն կերպարանքը
ունէր, այլ գալիբ բաներուն ստուերը»

կ՛ըսէ Եբրայեցիս հեղինակը--գլուխ Ժ. 1:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Աբրահամի Արդարացումը Հաւատովհին Կտա.-ի մէջ կը կարդանբ.
«Աբրահամ հաւատաց Աստուծոյ, և ատիկա
արդարութիւն նկատուեցաւ իրեն համար»:

Պօղոս առաբեալ կը ջանայ արմատականօրէն բացատրել "հաւատբի, օրէնբի" արդարացման միջ-յարաբերութիւնը, որպէսզի հաւատացեալ մը չհպարտանայ իր արդարացումին ու Աստուծոյ հետ հաշտուելուն: Արդարացումի ամենացայտուն և առարկայական բացատրութիւնը կը գտնուի Յիսուսի առակներէն Փարիսեցիին և Մաբսաւորին աղօթբին մէջ:

Այս առակին եզրակացութիւնը, Յիսուս կը վերջացնէ ըսելով.

«Մաբսաւո՛րն է որ արդարացած տուն գնաց, և ո՛չ թէ Փարիսեցին. որովհետեւ ով որ իր անձը կը բարձրացնէ՝ պիտի խոնարհի, և ով որ իր անձը խոնարհեցնէ՝ պիտի բարձրանայ:

Պօղոս առաբեալի "հաւատ"ը գերազանցելը, օրէնքէ և գործէ աւելի, ունի իր պատճառը: Սոյն պատճառը կը գտնուի չորրորդ գլուխ 2-րդ համարին մէջ.

«Եթէ Աբրահամ իր գործերով արդարացած
ըլլար՝ կրնար պարծենալ»:

Այս համարին մէջ ցցուն կերպով կը յայտնուի Աստուծոյ ողորմութիւնը, շնորհը և ձրի փրկագործութիւնն ու ներումը մարդոց մեղանչումին:

Սամարիոյ Սուբար հորին մօտ, Յիսուսի խօսակցութիւնը սամարացի կնոջ մը հետ, ուր տեղի կ՛ունենայ հետեւեալ զրուցատրութիւնը.

«Հաւատա՛ ինծի, թէ ժամանակը կու գայ՝ երբ ո՛չ այս լերան վրայ և ո՛չ ալ Երուսաղէմի մէջ պիտի պաշտէք Հայրը: Ճշմարիտ երկրպագուները հոգիով և ճշմարտութեամբ պիտի պաշտեն Հայրը որովհետեւ Հայրն ալ կ՛ուզէ որ իր երկրպագուները այդպիսին ըլլան: Հոգի է Աստուած, և Անոր երկրպագուները պէտք է հոգիով և ճշմարտութեամբ զԱյն պաշտեն»:

Յիսուս Քրիստոս Իր մօտեցումով ո՛չ թէ ազգակրօն սահմանաբարերը կը ջանայ ջնջել, այլ այդ սահմանիշերու մարդկայի՛ն ժանգերը անհետացնել: Որովհետեւ ժամանակի ընթացքին մարդկային աւանդութիւնները իրար վրայ բազմանալով ճշմարտութիւնն ու անոր իմաստը կը ծածկեն: Ոչ թէ Գորազին լեռը և Երուսաղէմը Յիսուս կ՛ուզէ ջնջել, այլ անոնց սխա՛լ հասկացողութիւնը: Նոյնպէս ալ Պօղոս առաբեալ ո՛չ թէ կը գերադասէ պարզ բերանացի հաւատքը գործօն ծառայութենէ, այլ նմանաձուլիչ դարձած հաւատքի դաւանութիւնները որոնք պատճառ դարձան եկեղեցիներու բաժանումին:

Մենք այսօր, ինչ կը կարծենք Աբրահամ նահապետի հաւատքը:

Միթէ ան դաւանական հանգամա՞նք մը ունէր: Ո՛չ Աբրահամ, ոչ Իսահակ և ո՛չ ալ Յակոբ նահապետներ ունէին կանոնագրուած հաւատքի դաւանանքներ: Անոնց ունեցածը՝ փորձառակա՛ն հաւատք էր: Մէկ ու կէս միլիոն աքսորեալ հայ նահատակները, Մեծ Եղեռնին, ի՞նչ կը հասկնային ամէն Կիրակի իրենց դաւանած Նիկիոյ հանգամանակէն: Անոնց բոլո՛րն ալ պարզ, մաքուր և իրենց հաւատքին նուիրում և վստահութիւն ունեցող քրիստոնեայ հաւատացեալներ էին: Պօղոս առաբեալին ըսելը ա՛յս է:

«Ոչ միայն անոնց համար որ օրէնքով ժառանգորդ են, այլեւ

բոլոր անոնց համար, որոնք ունին **հաւատքը** Աբրահամի»-Դ.16:

Վերոյիշեալ "օրէնքով" բառը, բաղաբական օրէնք չի նշանակեր, այլ մարմնական սերնդագործութիւն, այսինքն ոչ թէ բոլոր անոնք, որոնք Աբրահամի սերունդէն (հրեայ ազգէն) եղողները ժառանգորդ են Աբրահամի, այլ անո՛նք, **որոնք ունին գործո՛ն հաւատքը** Աբրահամի: Ուստի, հաւատալով Յիսուս Քրիստոսի, որ ըսաւ.

> **«Յաւիտենական կեանքը այս է՝ որ ճանչնան քեզ միակ ճշմարիտ Աստուած, և ճանչնան Յիսուս Քրիստոսը զոր դուն ղրկեցիր»** --Յով. ԺԷ. 3:

ԳԼՈՒԽ Ե.

Հաշտութիւն Աստուծոյ հետ և Խաղաղութիւն Հաւատքով:

Խաղաղութեան Իշխան Յիսուս, անխօս ու անշշուկ՝ Իր կապեալ վիճակին մէջ իսկ հաշտեցուց երկու աշխարհիկ իշխանները՝ Պիղատոսը և Հերովդէսը: Յիսուսի մահը փրկարա՛ր մահ է, հաշտեցընող մահ է, մահ մը որ վերջ կը դէն մահուան:

Հաշտութիւն կը նշանակէ՝ սէր, միաբանութիւն և խաղաղութիւն ընտանիքի, անձերու և ազգերու միջեւ:

Յիսուս Քրիստոս իր մարդեղութեամբ, ծառայութեամբ, սրբարար Խաչելութեամբ և Իր Անձին զոհագործումով հաշտեցուց մարդ էակը Հօր Աստուծոյ: Խաչեալ Յիսուս Քրիստոսի պատարագուիլն ու անձնազոհութիւնը ո՛չ թէ հաճեցնել էր Աստուած, այլ հաւանութի՛ւնը սիրաշահիլ և յօժարեցնե՛լ էր մարդ էակը:

Ինչո՞ւ հաճեցնել էր մարդ արարածը և ոչ Աստուած:

20-րդ դարու հաւատացեալներ, որոնք յառաջացած են բնագիտութեան և մեքենագիտութեան մէջ, տակաւին իրենց ենթագիտակցութեան մէջ, կը թափառին կռապաշտական աստուածներու դաժան, վայրագ և վրէժխնդիր մտայնութեամբ: Հեթանոս աստուածներու ճեռին մէջ կը տեսնենք հրեղին նետեր, նիզակներ և շանթեր, իսկ մեր Տիրոջ ճեռքերուն մէջ՝ սուրբ խաչելութեան գամերուն նշանները:

Աստուած չէր բարկացած իր մարդ արարածէն ու անոր կռնակ չէր դարձուցած, այլ բազկատարած կ՛ըսէր.

«եկէ՛ք ինծի, բոլոր յոգնածներ և ես պիտի հանգստացնեմ ձեզ»:

Աստուծմէ հեռացողն ու բէն պահողը, մա՛րդն էր: Մարդ իր փառասիրութեան, ագահութեան, հեշտասիրութեան ու կեղծաւորութեան համար հեռացա՛ծ էր իր Արարիչէն:

Վերոյիշեալ բացատրութեան ճշմարիտ ու առարկայական պատմութիւնը, Յիսուս՝ Որդի Աստուծոյ որպէս անզուգական Արուեստագէտ Գեղանկարիչ կը նկարէ ու կառարկայացնէ Անառակ Որդւոյ առակին մէջ:

Պօղոս առաբեալ պատուհան մը բանալով երկնային տեսիլքէն

կը գրէ Բ. Կորթ. Ե. 19-21 համարներու մէջ ու կ՛ըսէ.

«Աստուած ինքն էր որ Քրիստոսի միջոցաւ աշխարհը հաշտեցուց իրեն հետ, անյիշաչար գտնուելով մարդոց մեղքերուն հանդէպ և մեզի պաշտօն տուաւ՝ որ այս հաշտութիւնը պատգամենք բոլոր մարդոց: Ահա թէ ինչու՝ մենք Քրիստոսի կողմէ պատգամաւորութիւն կ՛ընենք, այնպէս՝ որ կարծես Աստուած Ինք մեր միջոցաւ կը խօսի ձեզի. և Քրիստոսի կողմէ կ՛աղաչենք ձեզի.--Հաշտուեցէ՛ք Աստուծոյ հետ: Որովհետեւ Աստուած մեզի համար մեղքի պատարագ ըրաւ Քրիստոսը, ան որ բնաւ մեղք չէր գործած, որպէսզի մենք անոր միանալով արդարանանք Աստուծոյ համար»:

Աստուծոյ հետ հաշտութիւնը ի՞նչ կը նշանակէ:

Տիեզերքի ներդաշնակ և համաչափ երաժշտութեան մէջ յանկարծ տեղի ունեցաւ խոտոր և աններդաշնակ ժխոր մը, որ յաւերժութեան ախորժալուր համերաշխութիւնը պահ մը կասեցուց:

Տիեզերքի ահաւոր և անչափելի տարածութեան մէջ, մարդ էակը որուն շնորհուած էր աստուածային "ազատ կամք", փափաքած էր ունենալ առաւել եւս անկախութիւն: Ան որ ստեղծուած էր մասնայատուկ խնամքով և ունէր իր Արարիչին կերպարը ուզած էր նաեւ ունենալ Անոր նմանութիւնը առանց հաւատարմութիւն ուխտելու իր Արարիչին: Համապիւռ տիեզերքի համերաշխ ընթացք հոլովումին մէջ տեղի ունեցաւ կամքերու ըմբոստութիւն մը: Աստուծոյ ստեղծած մարդ արարածը՝ իր ազատ կամքը գործածած էր եսասիրական ու փառասիրական նպատակի համար: Բարձրագոյն արարածը, համապիւռ գոյացութեան նուագահանդէսի զարկաւ աններդաշնակ հնչիւն մը:

Այս հողագունդին վրայ երկրատոր իրերն ու էակները իրարու հետ սերտ աղերս և առնչութիւն ունին, միութիւն մը կը կազմեն և դաշնակցութիւն մը որ իմաստ կու տայ կեանքին և գեղեցկութեան:

Մինչեւ որ Աւետարանի եղբայրասիրութեան ոգին չհաստատուի մարդոց մէջ, երջանկութիւն և խաղաղութիւն չեն կրնար գտնել:

Երաժշտական գործիք մը երբ կորսնցնէ իր ներդաշնակութիւնը, կու գայ անոր տէրը ու կը ջանայ ներդաշնակել զայն, որպէսզի բաղցրալուր երաժշտութիւնը շարունակէ: Նոյնպէս Աստուած ղրկեց Իր Միածին Որդին, որ ներդաշնակէ և համադրէ խոտոր գացած նուագարան աշխարհը:

Աստուած սիրով ու խաղաղ ներթափանցումով կ՛ուզէ կարգ կանոն վերահաստատել Իր անեզր սահմանին մէջ:

Մարդ արարածին, Աստուծոյ հետ հաշտութիւնը եւս, կը նմանի համաչափել համերաշխութիւնը տիեզերական նուագահանդէսին:

Այս ներդաշնակութեան համար կան մաթեմադիկական գործիքներ և աղիւսակներ, որոնք կ՛որոշեն նուագարաններու պրկումը:

Բայց լաւագոյն և ճշգրիտ գործիքը, տակաւին, կը մնայ մարդկային ականջը որուն ճարտարապետը Արարիչ Տէրն է:

Պօղոս առաբեալ "Աստուծոյ Արդարադատութիւն"ը կը գերադասէ Օրէնքի, որովհետեւ աստուածային արդարադատութեան մէջ կա՛յ ողորմութիւն, գթութիւն և անյիշաչարութիւն: Սոյն աստուածային ակնփախ արդարադատութիւնը կը տեսնենք "Անառակ Որդւոյն" առակին մէջ, երբ անոր հայրը ընդառաջ կը վազէ դէպի իր որդին, կ՛ողջագուրէ զայն գարշահոտ (մեղաւոր) վիճակին մէջ ու չթողուր որ ան շարունակէ իր խոստովանութիւնը: Անառակին հայրը, օրինադրուժ զաւկէն օրինականութիւն չի՛ պահանջեր, այս Իր սիրո՛յ ողորմութեամբ կ՛արդարացնէ զայն:

Կրկին կը տեսնենք աստուածային գթառատ ողորմութիւնն ու արդարադատութիւնը երբ մեր Տէրը Յիսուս, մէկ կողմ կը բաշէ Պետրոս աշակերտը ու փոխանակ յանդիմանելու զայն իր ուրացումին համար, անոր կ՛ուղղէ բաղցր հարցում մը ու կ՛ըսէ.

«Սիմո՛ն, Յովնանի՛ որդի, կը սիրէ՞ս զիս»:

Ահա ա՛յս է այն երկնաւոր Հայրը որ Յիսուս եկաւ յայտնելու մարդ-աշխարհի, ու Իր սիրակէզ առաքելութեան մէջ մարդիկ չհասկըցան Անոր սիրոյ պատգամը ու ջանացին լռեցնել անլռելի Աւետարանը: «Իսկ անոնք որ ընդունեցին զայն՝ իշխանութիւն տուաւ անոնց ըլլալու Աստուծոյ որդիներ»:

«Աստուած խռովութեան Աստուածը չէ, այլ՝ խաղաղութեան, ինչպէս որ է սուրբերու բոլոր եկեղեցիներուն մէջ»
-Ա. Կորնթ. ԺԴ. 33:

Աղօթքը խնդութեան, խաղաղութեան և գոհութեան բխումն է դէպի Բացարձակը՝ Աստուած: Աշխարհ չընդունեցաւ Խաղաղութեան Իշխանը, մերժեց զԱստուած ու իր երեսը դարձուց պատերազմի չաստուծներուն: Միլիոնաւոր անմեղներ կը զոհուին Այսօր անողոք Մարսին, ու չեն կրնար յագեցնել անոր արիւնարբու պապակը: Խաղաղութիւն և Արդարութիւն անբաժանելի ընկերներ են:

Խաղաղութիւն բառը՝ իր բազմազան իմաստներով աւելի քան 300 անգամ արձանագրուած է Աստուածաշունչին մէջ:

«Խաղաղութիւն Ամենեցուն»

փոխանցումն է երկնային խաղաղութեան առ աշխարհ: Ով որ իր սրտին մէջ չունի խաղաղութիւն, չի կրնար իր շուրջը խաղաղութիւն սփռել: Խաղաղութիւնը՝ Յիսուսի ներքին ճշմարտութիւնն է՝ Աստուածայայտնութիւն:

Մէկ մարդով՝ մեղք, մէկ Մարդով՝ փրկութիւն:

«Ինչպէս որ մէկ անձով մեղքը աշխարհ մտաւ, և մեղքով ալ՝ մահը, այնպէս ալ բոլոր մարդոց մէջ տարածուեցաւ մահը, որովհետեւ բոլորն ալ մեղանչեցին»--Ե. 12:

«Շնորհը համարուեցաւ արդարութիւն»--Ե. 16:

«Շնորհիքը՝ հակառակ բոլորին մեղանչումին՝ կ՛արդարացնէ զանոնք»:

«Այնպէս ալ պիտի թագաւորէ շնորհիը արդարութեամբ»--21:

Վերոյիշեալ հատուածին մէջ, Պօղոս առաքեալ աւելի Մովսէսի օրէնքով կ՛ուզէ բաղդատել Յիսուս Քրիստոսի փրկարար շնորհիը:

Շատ հաւանական է որ գրութեան այս մասը ան կ՛ուղղէ հրեայ հաւատացեալներուն: Որովհետեւ, թէպէտ Աստուծոյ շնորհիը ձրի է, սակայն հաւատիի՛ փոխարէն կը ստացուի, ո՛չ առանց հաւատալու:

Այս մասին Պօղոս առաքեալ լուռ է, ու մենք պատասխանը չունինք: Եթէ, առանց հաւատիի «շնորհիը արդարութիւն» պիտի համարուի, ի՞նչ կարիքը կայ բարոզելու, վկայելու ու նահատակուելու: Քանի որ առանց Ադամի հաւատալով մարդիկ կը մեռնին, առանց ալ Քրիստոսի հաւատալու պիտի արդարանան ու շնորհիուին յաւիտենական կեանք...:

Պօղոս առաքեալի վերոյիշեալ հատուածին պատճառաւ կայ աղանդ մը որ կը կոչուի տիեզերականողներ «Universalist»:

Այսինք բոլո՛ր մարդկութիւն, ի վերջոյ, վերջին Դատաստին պիտի փրկուին, ի՛նչ կրօնքի ալ պատկանած ըլլան:

ԳԼՈՒԽ Ջ

Մեռած՝ մեղքին և կենդանի՝ Քրիստոսի

«Մենք որ մեռած ենք մեղքին նկատմամբ»--2:

Ի՞նչ կը նշանակէ «մեռած նկատուիլ մեղքին»:

"Մեղքին մեռնիլ" կը նշանակէ մեղքին աճումը մեր մէջ կը դադրի: Կեանքը, աճո՛ւմ կը նշանակէ, իսկ մեռնիլ այդ կեանքին դադարիլը: Մարդիկ կան, որոնք արկածով կամ սիրտի կաթուածով մէկ անգամէն կը մեռնին, իսկ ուրիշներու մահը կ՛երկարաձգուի:

Նոյնպէս, ոմանց մեղանչումը արագօրէն կը դադրի այնպէս ինչպէս Զակէոսին, իսկ ուրիշներու "մեղքին մեռնիլ"ը աստիճանաբար տեղի կ՛ունենայ մինչեւ որ սրբանան:

«Այսուհետեւ մեղքը թող չթագաւորէ ձեր մահկանացու մարմիններուն վրայ» Ջ. 12

Ամենէն աւելի Պօղոս առաքեալին նամակագրութեան կը պարտինք "շնորհի" բառին քրիստոնէական իմաստը. «Շնորհի» կը նշանակէ. 1. ձրի բաշխուած պարգեւ, 2. վայելչութիւն, գեղեցկութիւն, 3. հաճութիւն, և գոհունակութիւն:

Տիրոջ Շնորհիը մարդկութեան հանդէպ ունեցած ողորմութեան, թողութեան, գթութեան, անյիշաչարութեան և բարեկամութեան գրաւականն է, Անոր անփոփոխ սիրոյն և հրաւէրին՝ ապրելու Իրեն հետ համերաշխ միութեամբ:

1. Շնորհիը, մարդու անարժան և ձրիօրէն տրուած Աստուծոյ սէրն է:

2. Հաւատացեալը կը մտնէ Քրիստոսի ամենամտերիմ և էական հաղորդակցութեան մէջ և հոն կը մնայ, կ՛ամրանայ, կը սրտակցի, մեզի կ՛ուղղէ հետեւեալ հարցումը.

ու կը վայլէ հոգեկան շնորհներ:

Օրինակ Պօղոս առաքեալ կը բացատրէ.

> «Պագեւներ բաշխեց մարդոց, որպէսզի ոմանք առաքեալ ըլլան ոմանք՝ մարգարէ, ոմանք՝ աւետարանիչ, ոմանք՝ հովիւ և ուսուցանող, Աստուծոյ ժողովուրդը պատրաստելու և Աստուծոյ ծառայութեան մէջ դնելու համար» --Եփես. Դ. 11:

Աստուած մարդը հաւասար ստեղծած է, սակայն իւրաքանչիւրին զանազան պարգեւներ և կարողութիններ տուած է: Միտքը գերագոյն և գեղեցկագոյն պարգեւներէն մէկը՝ Աստուծմէ շնորհուած մարդուն:

> «Փրկութիւնը ձեր արժանիքը չէ, այլ՝ Աստուծոյ պարգեւն է»: --Եփես. Բ. 8:

> «Ամէն կատարեալ պարգեւ վերէն են, իջած լոյսի Հօրմէն, որուն մէջ չկայ փոփոխում»--Յակ. Ա. 16:

Յովհաննէս առաքեալ, իր խոր ծերութեան մէջ, Յիսուս Քրիստոսի ակնարկելով կ՛ըսէ.

> **«Շնորհն ու ճշմարտութիւնը Յիսուս Քրիստոսի միջոցով եղան»** --Յով. Ա. 17:

Աշխարհի բոլոր կրօնքներուն մէջ չկայ հաւատալիք մը, որ ունենայ շնորհ ու ողորմութիւն: Քրիստոնեայ կրօնի խորհուրդը՝ շնո՛րհն է, որ կը յայտնաբանուի Գողգոթայի վրայ, Յիսուս Քրիստոսի սուրբ և փրկարա՛ր Խաչելութեամբ: Աստուածային յայտնութիւնը, Իր Միածին Որդւոյն խորհուրդի բացայայտումն է՝ Յիսուսի Մարդեղութիւնը:

Աստուած ծածուկ Շնորհատուն է ամէն ինչի:

Մարդիկ իրենք զիրենք մենաշնորհեալ կարծելով իյնալու չեն հպարտութեան փորձութեան մէջ, այլ շարունակ շնորհակալ ըլլալու են Աստուծոյ: Ի՜նչ փառք ու փրկութիւն, բռնել ու չթողուլ աստուածային բարերար Ձեռքը, այդ հրաշագործ ու ամենասուրբ Ձեռքը, որ գթառատ՝ կու տայ ու կը մոռնայ, կը փրկէ ու կը գոհանայ, կը նախատուի ու կը ներէ, և ցոյց տրուած ապերախտութիւններու հակառակ՝ չի զրկեր մեզ Իր աստուածային շնորհներէն ու պաշտպանութենէն:

Պօղոս առաքեալ փոխանակ սեմական "շալոմ" «Խաղաղութիւն» ողջունի, իր նամակներուն մէջ կը գրէ

"ՇՆՈՐՀՔ և ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ» բառերը:

«Քրիստոսի չարչարակից ըլլալը Աստուծմէ տրուած իսկական շնորհիք մըն է» կ՛ըսէ Պետրոս առաքեալ--Ա" Պետ. Ե. 12:

Պօղոս առաքեալ եւս իր նամակներուն մէջ կը գրէ Աստուծմէ

իրեն տրուած կարգախօսը.

«Իմ շնորհիս կը բաւէ ձեզի. որովհետեւ իմ զօրութիւնս ամբողջապէս կը յայտնուի՝ մարդուս տկարութեանը մէջ:

--Բ.Կորնթ. ԺԲ.9:

Ու կը շարունակէ, ըսելով.

«Որովհետեւ երբ տկար եմ՝ այն ատեն է որ զօրաւոր եմ»--10:

Շնորհիը այն արարքն է, որ Աստուած կը կատարէ մեզ համար, որովհետեւ մարդը անկարող է իրագործել: Ի՞նչ ըլլալու է հաւատացեալի մը դիրքորոշումը Աստուծոյ շնորհիին նկատմամբ:

«Անփոյթ մի գտնուիր այն շնորհիին նկատմամբ,
որ մարգարէական հոգիով ձեզի տրուեցաւ»: Ա. տիմ.Դ. 14:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

Ապրիլ Աստուծոյ Ծառայութեան Մէջ:

1. «Այս աշխարհի կերպարանովՙ մի կերպարանափոխուիք»-2:

2. «Այս աշխարհի մարդոց վարմունքը մի՛ ընդօրինակէք»:

Ի՞նչ կը նշանակէ "այս աշխարհին կերպարանքը կամ վարմունքը":

Կերպարանք կամ վարմունք կը նշանակենՙ մարդու ներքին զգացումներու մղումով դրոշմուած (վարժուած) ապրում:

Մարդուն մտածումէն ու նպատակէ՛ն է, բարի կամ չար, որ ճեւ ու կերպարանք կ՛առնէ անհատը, ինչպէս բրուտին կաւը:

Մարդուն կերպարանքն ու վարմունքը, ի վերջոյ կը յայտնէ անհատին դիմագիծը ու կը կազմէ, անոր նկարագիրը:

3. «Գիտնալ Աստուծոյ Կամքը»--2

Նախ գիտնալու ենք թէ ի՞նչ է "կամք" ըսուածը:

Կամքը նպատակի իրագործման գլխաւոր պայմանն է. բաջութիւնըՙ նախապայմանը: Աստուած մարդուն ցոյց կու տայ, սակայն չի պարտադրեր: Մարդու կամքը ազատ է, ի՛նք պէտք է խուսափի չարէն և ճգտի դէպի բարին: Թէեւ միտքը կախում ունի ուղեղին և անոր աջակցութեան որպէս մեքենայ, սակայն տարբեր է ու աւելի գերադաս ուղեղէն:

1. Որոշում առնողն ու դատողը մի՛տքն է ու ոչ ուղեղը:

2. Միտքն ու կամքը ո՛չ մարմնական են (ուղեղային) ու ո՛չ ալ շօշափելի, այլ ազատ իրողութիւններ և իսկութիւններ են»:

3. Ինչպէ՞ս կրնանք գիտնալ Աստուծոյ կամքը:

«Նորոգուած միտքերով նոր մարդ եղէք,
որպէսզի ճեր փորձառութեամբ ընտրէք լաւը»--2:

Նորոգուած միտք և նորոգուած մարդ դարճաւ Զակէոս երբ ընդունեց Յիսուսի հրաւէրը որ իր բնակարանը (սրտին ու հոգւոյն) պիտի թափանցէր: Ան իր սիրտն ու հոգին տրամադրեց Յիսուսի:

4. «Մեծամիտ մի՛ ըլլաք. ...ճեզի տրուած հաւատքին չափով

գնահատեցէք դուք ձեզ»--3

Իւրաքանչիւր քրիստոնեայ հրաւիրուած է ճանչնալու իր անձը:

Ո՛չ ստորադասութեան բարթոյթը ունենալու է ու ո՛չ ալ մեծամտութեան: Ոչ միայն մենք Քրիստոսի մարմինն ենք, այլ իրարու միասնականութիւնն ենք: Այսինքն իրարմո՛վ մէկ մարմին կը կազմենք, որ կը կոչուի «Եկեղեցի»:

5. «Եթէ մարգարէութեան պարգեւը ունինք՝ պէտք է պատգամենք մեր հաւատքին համեմատ (չափով)»--6:

Մեր չհաւատացածը բարոզելու չենք: Այսինքն նախ մե՛նք հաւատալու ենք ու մեր հաւատքի՛ն զօրութեամբը բարոզելու ենք:

Ինչո՞ւ, որպէսզի մեր բարոզը հասնի մարդոց սրտերուն ու ոչ թէ վրիպի:

6. «Եթէ ծառայելու շնորհիը տրուած է՝ պէտք է ծառայենք» --7:

Ծառայութիւնը ո՛չ ստորնութիւն է և ո՛չ ալ պարտադրանք, այլ շնորհիւ: Շնորհիը այն արարքն է, որ Աստուած կը կատարէ մեզ համար, որովհետեւ մարդը անկարող է իրագործել:

«Անփոյթ մի գտնուիր այն շնորհիին նկատմամբ, որ մարգարէական հոգիով բեզի տրուեցաւ»--Ա. տիմ. Դ. 14:

Ի՞նչ է հայրենիքի իրականութիւնը--բաղա՞ք է, պետութի՞ւն, գո՞րծ: Հայրենիքի իրականութիւնը ոգի՛ է, ըմբռնում, ապրում և ծառայութիւնը: Քրիստոնեայ հաւատացեալի մը տնտեսութիւնը կը նշանակէ ծառայութիւն՝ իր ժամանակով, իր պարգեւներով, իր ստացուածքով և իր անձով--Ղուկ. ԺԲ. 42:

Ուսուցիչը երեխային մէջ պէտք է արթնցնէ սէր և աշխատասիրութիւն դէպի հոգեւոր գիտելիքները, որովհետեւ հոգեւոր ծառայութիւնը, առանց հաւատքի մեռած է: Քրիստոս Իր կենդանի օրինակով մարմնացուց հեզութիւնը, խոնարհութիւնը և ծառայութիւնը:

«Մի՛ անիծէք, այլ օրհնեցէք»--14:

Հռոմի Պապն էր, որ իր Կարտինալ Հումպըրդ ու եպիսկոպոս թեկնածու ժամանեցին Պոլսոյ Այա-Սոֆիա եկեղեցին: Անոնք բարձրացան սուրբ Խորան ու բանադրեցին Բիւզանդիոնի պատրիարքը՝ Միխայէլ Սերիւլարիոսն ու նզովեցին Արեւելեան եկեղեցիները,:

Ի՞նչ եղաւ հետեւանքը:

Քրիստոսի եկեղեցիները իրարմէ բաժնուեցան, ո՛չ ուղղափառութեան համար, այլ մեծամտութեան և տգիտութե՛ն պատճառաւ (եւ Որդւոյն) երկու բառերու համար:

6.«Երբեք դուք անձամբ վրէժ լուծելու մասին մի՛ մտածէք»--19:

Խաչբարեր մին Նորմանտիի ծովափին (1.և 2.Համաշխարհային Պատերազմներու) որ կը խորհրդանշեն վրէժ, կատաղութիւն ու

ոճիր, իսկ միւսը վանիի մը առջեւ, որ կը խորհրդանշէ անճնազոհութիւն, թողութիւն ու սէր: «Նախատինքի մը վրէժը լուծել իր թշնամիին հաւասարիլ է. իսկ Ներե՛լ անոր՝ շատ վեր բարձրանալ է անկէ»:

Վրէժխնդրութեան սէրը՝ տկարութեան առաջին երեւոյթն է:

Մխիթարութիւն մը երկինքէն որ կ՛ըսէ.

«Երանի անոնց որոնք կը հալածուին արդարութեան համար, որովհետեւ անոնցն է երկինքի արքայութիւնը»:

Հետամուտ ըլլալ արդարութեան, կը նշանակէ հալածուիլ և բաժնեկից դառնալ Քրիստոսի չարչարանքներուն և ժառանգակից Անոր խոստացած երկինքի արքայութեան:

ԳԼՈՒԽ 13

Քրիստոնէական սէր և ընկերային յարաբերութիւնը:

1. «Ոեւէ մէկուն ոեւէ բանով պարտական մի՛ մնաք. մի միայն իրար սիրելու պարտաւորութիւնը ունեցէք»--8:

Հողաշէն մարդ էակը, իր յարաբերութիւններու ընթացքին կը գործէ թէ՛ սխալ և թէ՛ շիտակ արարքներ՝ թէ յաճելի և թէ անհաճոյ դիմացինին: Մարդ չի կրնար միայն բարի գործել, նոյնիսկ եթէ հաւատացեալ մըն է: Ինչո՞ւ, որովհետեւ ենթակայ է այս աշխարհի ալեկոծութիւններուն: Ուստի քրիստոնեայ մը ինչպէ՞ս կրնայ իր մէկ ուրիշին մի միայն սիրելու պարտաւորութիւնը ունենալ:

Այս հարցումին պատասխանը հասկնալի կը դառնայ մի միայն աննախապաշա՛ր հոգեկան մտածումով:

Օրինակ--

Մեր ընկերային ու բարեկամական յարաբերութիւններու մէջ, անոնք որոնք լաւատես չեն, կը յիշեն դիմացինին միակ սխալները ու երբեմ անցեալի ու ներկայի բարիքները կ՛անտեսեն: Անոնք իրենց մտքին մէջ պատկերած կ՛ըլլան իրենց ընկերը որպէս բարկացոտ, անարդար, տգէտ անհանդուրժող կամ անկիրթ: Եթէ այսպիսի դատողներ կարենային նժարին միւս կողմը դնել իրենց դատապարտեալին բարի հանգամանքներ եւս, ենթական պիտի պատկերէր ոչ թէ անբաղձալի մէկը, այլ պաղձալի ու նաեւ սիրոյ արժանի անճնաւորութիւն մը:

Պօղոս առաքեալին հրաւէրը մեզի, արդար, հանդուրժող և սիրո՛ղ հայեցակէտ ունենալ կ՛առաջարկէ:

8. «Գիշերը աւա կ՛անցնի և ցերեկը մօտ է»--12:

"Գիշեր"ը կը նշանակէ պղտորը, աղօտը շփոթը: Այսինքն հեթանոսութեան շրջանին հաւատացեալը չունէր յստակատեսութիւն և հոգեկան պայծառատեսութիւն տեսնալու դիմացին բարի գործերը:

Իսկ հիմայ երբ յայտնուեցաւ Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանն ու Անոր սիրո՛յ ողորմութիւնը՝ ցերեկը, ապրինք մենք եւս, Աւետա-

րանի լոյսով ու սեւեռելով մեր յայեացքը սրբարար Խաչեցեալին:

Առնելով «Տէր Յիսուս Քրիստոսի նկարագիրը մեր վրայ»--14:

ԳԼՈՒԽ 14

Հանդուրժողութիւն՝ Հաւատքի մէջ տկար եղողներուն:

«Հաւատքի մէջ տկարացած մէկը ընդունեցէք՝առանց իր խիղճը տանջող կասկածները բննադատելու»--1

Եթէ կ՛ապրինք Յիսուսի՛ պայծառացուցած Լոյսին մէջ, պիտի տեսնենք որ մենք բոլորս ալ, հաւատքի մէջ տկար եղող դասակարգին կը պատկանինք: Չգուշանանք մենք մեզ ուրիշներէն աւելի բարձր տեսնել: Թերեւս ուսումով ուրիշներէն բարձր կրնանք ըլլալ, հապա հոգիո՞վ և սրտով, մեր յարաբերութեան մէջ որքա՞ն հանդուրժող ենք:

1. «Ո՞վ ես դուն, որ Աստուծոյ ծառան կը դատես»--4:

Հաւատքի մէջ տկար եղողը, կրնայ եղբայր մը կամ քոյր մը ըլլալ, սակայն ան «Աստուծո՛յ ծառան» կը նկատուի, մենք իրաւունք չունինք ըսելու թէ ան անհաւատ է, կամ աղանդաւոր: «Տէրը Ի՛նք միայն գիտէ»: Մեր իրաւունքէն վեր չ՛ելլենք: Հաւատքի մէջ տկար եղողը մե՛ր ծառան չէ՛, այլ Աստուծոյ:

Ի՞նչ կը նշանակէ Աստուած պաշտել--5-7:

2. "Պաշտամունք" բառը յունարէն բնագրի մէջ կը նշանակէ "աշխատանք ծառայութիւն". ապա ուրեմն պաշտամունքը ինքնին հաւատացեալին կողմէ աշխատանքն ու ծառայութիւն է՝ Աստուծոյ համար:

ա. Քրիստոսի Խաչելութիւնը ոչ միայն կ՛ուզենք ըմբռնել միտքով, այլ մեր մարմիններուն վրայ ու հոգիներուն մէջ կը դրոշմենք, յաճախ խաչակնքելով Ս.Պատարագի ընթացքին:

3. Անհաւատներ նիւթի պաշտամունքը դարձուցին գերակշիռ:

Աշխարհի մեծագոյն գիտնականները կ՛աշխատին տարալուծարանի աշխատանոցին մէջ, ի՞նչ հնարելու համար: Մարդ մեռցընելու գործիքներ կամ ականներ արտադրելու համար:

գ.Հաւատացեալ մը ծառայելու (պաշտելու) է Աստուծոյ աշխատանոցին մէջ վկայելու համար մարդ արարածին փրկութիւնը:

Ի՞նչ է հաւատացեալի մը ապրելու նպատակը: Ինչո՞ւ հաւատացած է Քրիստոսի--7-11:

Թորգոմ Արք.Գուշակեան բացառիկ կերպով բացատրած է կեանքի նպատակը, ան կ՛ըսէ.

«Մրցանքի վազք մըն է հաւատացեալին կեանքը ու ասպարէզին ծայրը պէտք չէ տեսնէ, ան զինքը իրեն բաշող որեւէ ուրիշ պատկեր՝ բացի Քրիստոսի լուսափայլ Դէմքէն. Անո՛ր մտածումը, Անո՛ր սէրը միայն պէտք է ուղղութիւն տան իր կեանքի տնտեսութեան»:

4. Ի՞նչ կը նշանակէ.
«Ըլլա՛յ կեանքի և ըլլա՛յ մահուան մէջ՝ Տիրոջ կը պատկանինք»--8

ա. Մարմինին համար պատահած մահը բուն է: Բուն մահը հոգիի՛ն մահն է:

բ. Յիսուս Իր բարեկամ Ղազարոսին համար կ՛ըսէ.

«Ղազարոս ննացած է, երթամ արթնցնեմ զինք»
--Յով. ԺԱ. 11:

Գ. **«Աստուած մեռելներուն Աստուածը չէ, այլ՝ ողջերուն»**
--Մատթ. ԻԲ. 32:

Աստուծոյ համար, Իրեն հաւատացողները մեռած չեն, այլ կը ննանան:

5. «Այսուհետեւ դադրի՛նք իրար ննադատելէ, և փոխարէնը ջանանք մեր եղբայրներուն գայթակղութեան և մեղանչումին պատճառ չդառնալ»--12

ա. Առաբեալը այս համարին մէջ, "ննադատել"ն ու "գայթակղութիւն" ըլլալը իրար կը միացնէ:

Յիսուս ի՞նչ ըսած է Իր աշակերտներուն գայթակղութեան մասին.

«Անկարելի է որ գայթակղութիւն չգայ, բայց վա՛յ անոր, որուն ձեռքով կու գայ: Աւելի լաւ կ՛ըլլար անոր, եթէ իր վիզէն երկանաքար մը կախուէր, և ան ծովը նետուէր...: Զգո՛յշ եղէք ձեր անձերուն»
--Ղուկ. ԺԷ. 1-3:

բ. Այսուհետեւ խաղաղութիւն փնտռենք և աշխատինք իրարու հաւատքը ամրապնդել: Փոխանակ տարբեր դաւանանքի համար իրար դատելու, խաղաղութիւն փնտռենք և իրարու հետ համերաշխ ու սիրո՛վ ապրինք:

գ. «Երանի՜ անոր որ ինքզինքը դատապարտութեան չ՛ենթարկեր»--22:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Անձնուրացութիւն և հանդուրժողութիւն

1. «Հաւատքով զօրաւոր եղողներս, պէտք է համբերութեամբ տանինք տկարներու տկարութիւնները, և միայն մեր անձերուն հաճելի չըլլանք»--1:

ա. Փոխանակ մեր գիտցածով պարծենալու, նուազենք տկարներուն դասը և բարձրացնենք զանոնք աստուածաճանաչումի:

Պատուիրուած է մեզի, որ մեզմէ տկարներուն հաւատքը պարտ են ամրապնդել:

բ. «Քրիստոս ալ Ինքզինքը չմտածեց»--3:

Որպէս աշակերտներ Յիսուսի, մենք եւս պարտ ենք օգնել մեզմէ տկարներուն:

գ. Ոչ թէ տկարները (մեզմէ տարբեր մտածողները) աղանդաւոր սեպելով հեռանալու ենք անոնցմէ, այլ սիրելո՛վ զանոնք «միասիրտ և միաբերան փառաւորելու ենք զԱստուա»--6:

դ. «Հետեւաբար ընդունեցէ՛ք իրար, ինչպէս որ Քրիստոս ալ ձեզ ընդունեց Աստուծոյ փառին համար»:--7:

ե. Հաւատացեալի մը առաջնահերթ դիտաւորութիւնը՝ Աստուծոյ փառը փնտռել ըլլալու է:

2. Ընկերվարականի կողմէ երբ նկարագրուի Յիսուս, ծայրահեղ բարեկարգիչի կը նմանի Ան: Վանականի մեկնաբանութեամբ Յիսուս Քրիստոս անապատական մը կ՛երեւի: Իսկ եթէ ներկայացուի բաղաբագէտի մը կողմէ, կը կարծուի ըլլալ ազնուական մը:

Սակայն որո՛ւ կողմէ ալ Յիսուս Քրիստոս նկարագրուի, չի կորսնցներ Իր ինքնատիպ անձնաւորութիւնը և հեղինակութիւնը որպէս հրաշազօր Աստուածորդի:

2. Համաշխարհի հաւատացեալներու պատուէրը, միութե՛ն կոչ մըն է:

ա. «Ընդունեցէք զիրար այնպէս՝ ինչպէս Քրիստոս ընդունեց ձեզ ի փառս Աստուծոյ»--7:

1. "Ընդունեցէ՛ք ձեր սրտերէն ներս" կը նշանակէ բնագիրը:

բ. Յիսուս ապրեցաւ Իր ժողովուրդին հետ, ոչ որպէս աստուածաբան, ոչ որպէս բարոզիչ, ոչ որպէս դատաւոր, այլ Անոր առաջնահերթ գործը՝ ծառայութիւն էր:

1. «Քրիստոս Հրեաներուն ծառայեց՝ որպէսզի Աստուծոյ հաւատարմութիւնը ցոյց տայ»--8

գ. «Յիսուսիվրայ իրենց յոյսը պիտի դնեն հեթանոսները»-12:

Պօղոս առաքեալ Սուրբ Հոգւոյն զօրութեամբ կը նախատեսէ ոչ միայն փոքրիկ հրեայ ժողովուրդ մը պիտի հետեւի Յիսուս Քրիստոսի, կամ ոչ թէ հրեայ ա՛զգը պիտի կառավարէ աշխարհը, այլ Յիսուս Քրիստոսի հաւատը պիտի տարածուի աշխարհի բոլոր ցամաքամասերը, և հեթանոս կարծուած ազգեր իրենց յոյսը յաւիտենական կեանքի շնորհը պիտի ստանան Յիսուս Քրիստոսէ:

Առաքեալը յստակօրէն կը ջանայ հաւատացնել իր ազգակիցները, թէ ո՛չ միայն հրեաները իրե՛նք պիտի հաւատան Յիսուսի, այլ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները: Այսինքն, հրեաները թող չկարծեն թէ իրենք առանձնաշնորհեալ ժողովուրդ մըն են:

բ. «Որոշ տեղեր շատ խիստ եղայ ձեզի հանդէպ՝ կարգ մը բաներ վերյիշեցնելու համար ձեզի»--15:

Հրեաներու համար շատ դժուար էր հաւատալ, թէ Աստուած ցոյց կրնայ տալ Իր շնորհն ու ողորմութիւնը հեթանոսներու եւս:

Հրեայ ժողովուրդին համար հեթանոսները կորսուած և Աստուծմէ մոռցուած ժողովուրդ էին:

գ. «Աստուած ինծի Իր շնորհիը տուաւ, որպէսզի Քրիստոս Յիսուսի սպասաւորը ըլլամ հեթանոսներուն»--16:

Բազմաթիւ հրեայ քրիստոնեաներ համացայն չէին որ Պօղոս առաքեալ Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանը քարոզէ հեթանոսներուն, և անոնց ցոյց տայ Աստուծոյ փրկութեան ճամբան: Սոյն պատճառին հետեւանքո՛վ Պօղոս առաքեալ ձերբակալուեցաւ ու երկու տարի բանտարկուած մնաց Կեսարեայ:

դ. «Երուսաղէմէն սկսեալ մինչեւ Իլլիրիկում՝ (Արեւմտեան Իտկոսլաւիա) ամէն կողմ Քրիստոսի Աւետարանը տարածեցի»--18:

«Ինծի պատիւ սեպեցի աւետարանել միայն հոն՝ ուր Քրիստոսի անունը չէր լսուած»--20:

Նոյն իսկ առաքելական շրջանին, Պօղոս բացառիկ աւետարանիչ մը եղաւ: Ան Յիսուսի փրկութեան պատգամը հրեաստանի իր ազգակիցներու մենաշնորհը չըրաւ, այլ տարածեց հոն ուր կրցաւ ճամբորդել: Իր ազգակիցներէն շատեր զինք աղանդաւոր և ազգաուրաց սեպեցին, նոյնիսկ քրիստոնեայ հրեաները...: Սակայն Պօղոս առաքեալ իր կոչումն ու պատգամը ստացած էր իր Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսէ: Պօղոս առաքեալ տեսի՛լք ունէր ոչ միայն կոչում: Այս տեսի՛լքն է որ կը պակսի այսօր քրիստոնեայ կոչուած եկեղեցիներու մէջ:

ե. «Որպէսզի Աստուած զիս ազատէ Իր կամքին անհնազանդ մարդոց ձեռքէն, որոնք Հրէաստան կը գտնուին»--31:

Խեղճ Պօղոս առաքեալ, ան չհալածուիր անհաւատներու կողմէն, այլ իր ազգակից քրիստոնեաներո՛ւ կողմէ: Թժբախտաբար այս զրպարտիչ, կոյր ու մոլեռանդ ախտավարակ մանրէն տակաւին կը գործէ հաւատացեալ քրիստոնեաներու միջեւ, ու զանազան յարանուանութիւններ իրարու հետ չեն ուզեր գործակցիլ: Յիսուս երկինքէն կը նայի մեզի ու արցունքախոս աչքերով կ՛ըսէ.

«Ասով աշխարհ պիտի գիտնայ թէ դուք Իմ աշակերտներս էք եթէ իրարու վրայ սէր ունենաք»

ԳԼՈՒԽ 16

Քրիստոնէավայել յանձնարարութիւններ, ողջոյններ և բաղձանքներ--1-16:

Վերջին զգուշացումներ--17-20:

ա. «Ուշադրութիւն դարձուցէք անոնց որ հերձուածներ և գայթակղութիւններ յառաջ կը բերեն այն վարդապետութենէն դուրս, զոր դուք սորված էք. և խորշեցէ՛ք անոնցմէ» --17-18:

բ. Աղանդաւորներու դէմ, քրիստոնեայի միակ ընելիքը զգուշանալ է, ու ոչ հալածանք, նզովք և աքսոր:

1. Ի՞նչ է Աւետարանը:

ա. «Աւետարանը յայտնութիւնն է Աստուծոյ փրկութեան ծրագիրին»--25:

բ. Պօղոս առաքեալ կ՛ըսէ. «Աւետարանը մարդկային միտքի ծնունդ չէ, և ես ալ զայն ոեւէ մարդէ չառի...Յիսուս Քրիստոս Ի՛նք յայտնեց ինծի»--Գաղ. Ա. 11-12:

գ. Աւետարանը փիլիսոփայական դրութիւն մը չէ, այլ "Ճամբայ"ն դէպի Աստուած:

դ. Գերզգայական և անմիջական ըմբռնումը բացարձակ ճշմարտութեան մը՝ գերբնական ուժի մը կամ գոյութեան մը կողմէ՝ մարդո՛ւն յայտնուած:

ե. Իբր Լոյս բանականութեան, իբր Ցոյս Հոգւոյ, իբր սէր անհունօրէն ջերմ սրտի մը:

զ. Քրիստոնեայ կրօնի խորհուրդը՝ շնորհ է:

Աստուածային յայտնութիւնը խորհուրդի բացայայտումն է՝ Յիսուսի Մարդեղութիւնը:

Հոկտեմբեր 20, 2001
Թորոնթօ